

Populariteit e-sigaret bij kinderen baart grote zorgen

'Jonge vapers zijn speelbal van een hele nare industrie'

Roken met een smaakje is populair onder scholieren.
FOTO GETTY IMAGES

Er zijn kinderen op zijn basisschool die weleens 'vape'. Meester Harrie weet het haast wel zeker. Ook al vertellen kinderen in zijn klas er niet openlijk over. Een e-sigaret met een smaakje? „Ze kennen het allemaal.”

WOUT DUSSELDORP en HENK VAN GELDER

Meester Harry geeft les in groep 8 op een doodgewone basisschool in Arnhem-Noord. Harry is niet zijn echte naam. Hij wil zijn school niet zomaar in een kwaad daglicht stellen. „Wie weet wat vaper is, vroeg ik tijdens een klasgesprek, en dan steken ze allemaal de hand op. Sommigen durven erover te vertellen. De wegwerpvariant vinden ze vaak gewoon op straat. En dan nemen ze een hijsje. Spannend natuurlijk.”

Een basisschool in Helmond kwam in juni in het nieuws toen er een kind uit groep 7 op school was betrapt met een e-sigaret. Meerdere schoolgenootjes wisten hoe je zo'n vape-pen moest kopen. Meester Harry is niet verbaasd. „Wij hadden zo'n geval in groep 6. Dan heb je het over kinderen van 9 jaar.”

Bij vaper verdampert een vloeistof die een mengsel van smaakstoffen en andere stoffen bevat. De gebruiker inhaleert de damp. Er komt geen tabak aan te pas, maar vaak zit er wel nicotine in de vloeistof.

Meer dan de helft van de minderjarigen heeft wel eens gevaaped, bleek afgelopen zomer uit onderzoek van de NOS. Ruim zesduizend minderjarigen deden

mee. Van de vapers waren er 240 12 jaar of jonger.

Een straatcoach in Arnhem herkent dat beeld. Hij ziet kinderen van 11 en 12 jaar volop vaper. „De jongeren zijn zich niet bewust van de risico's en de smaken maken dat het onschuldig lijkt.”

Generatie verslaafden

„Dit is een hele zorgelijke ontwikkeling”, zegt kinderlongarts Noor Rikkers. „De overheid wil een rookvrije generatie, maar de e-sigaret kweekt een hele nieuwe generatie verslaafden.”

De Nederlandse Vereniging voor Kindergeneeskunde (NVK) wil dat de e-sigaret verboden wordt. Jaarlijks overlijden zo'n 20.000 mensen aan de gevolgen van roken. Wekelijks raken honderden kinderen verslaafd.

Met behulp van influencers heeft de tabaksindustrie heel

'Het brein van kinderen die aan rook bloot hebben gestaan, is kleiner'

slim de e-sigaret neer gezet als een hip en gezond alternatief voor roken, stelt de longarts. „Er zijn 20.000 verschillende smaakjes. Dat maakt het voor jongeren aantrekkelijk. Maar jongeren die de e-sigaret gebruiken, hebben drie keer meer kans dat ze ook echt gaan roken. En dat heeft de tabaksindustrie nodig. Want mensen gaan dood door roken, dus aan de onderkant heb je nieuwe rokers nodig. En wie voor zijn 18de begint met roken kan later maar moeilijk stoppen.”

Of de elektronische sigaret wel zo onschuldig is, valt te betwijfelen, stelt de kinderlongarts. „In de dampen van de vape-pennen zitten naast andere schadelijke stoffen ook nicotine. Dat is ongeloflijk schadelijk. We weten dat het brein van kinderen die aan rook bloot hebben gestaan, kleiner is. Het beïnvloedt stemmingen: het maakt angstig, somber, je kan er minder goed door leren. En het is verslavend. Een sigaret rook je op en dan ga je want anders doen. Van een e-sigaret kan je de gehele dag door trekjes nemen. Kinderen worden ziek, misselijk en gaan overgeven.”

Vanaf 1 januari 2023 zijn smaakjes in de vapers verboden. Rikkers: „Dat is dat een stap in de goede richting. Maar verkopers mogen hun oude voorraden eerst

opmaken. Vanaf juli 2023 mogen tabakswaren niet meer online worden verkocht. Hoe ga je dat handhaven? Vape-pennen mogen niet onder de 18 worden verkocht, maar kinderen kunnen er heel makkelijk aankomen. Via Instagram, TikTok, of een QR-code op een lantaarnpaal wordt het zo bij je thuis geleverd. Daarbij wordt amper gekeken of je wel 18 bent. Doordat de illegale verkoop via sociale media gebeurt, is het volledig onttrokken aan het zicht van ouders.”

Dat zien ook jongeren in Winterswijk. Eén van de grotere verkopers maakt in die plaats via stickers op lantaarnpalen reclame voor de vapes. Voor 10 euro heb je een pen waar 2500 trekjes in zitten. „Goedkoper dan roken”, staat erbij. De pennen worden verder aangeprezen met spreuken als: 'geen kankerverwekkend teer' en 'leidt niet tot gele tanden en vingers'. Dat de met nicotine gevulde vapes schadelijk zijn, niet aan minderjarigen verkocht mogen worden en dat ze rechtstreeks uit China komen, wordt niet vermeld. Op iedere doos, gevuld met tien pennen, wordt makkelijk 50 euro winst gemaakt.

Gewaarschuwd

Ouders en de kinderen moeten volgens Rikkers bewust worden gemaakt dat zij 'een speelbal zijn van een hele nare industrie'. Meester Harry is dat met haar eens. „In mijn klas heb ik gewaarschuwd voor de gevolgen. Dat je snel aan nicotine verslaafd kan raken. Dan zie je ze allemaal braaf knikken, maar ik denk niet dat ze beseffen wat de consequenties zijn. Dat is zorgelijk. In ons schoolteam hebben we het er nooit over. Dat zou wel moeten, het gaat het over de gezondheid van de kinderen. Maar er ligt er al zoveel op ons bordje.”

Bij basisscholen gebeurt vaper incidenteel, maar elke middelbare school worstelt ermee, denkt Mette van Duijn, projectleider van het kernteam Veilig in om School in Arnhem. Scholen zullen intern afspraken moeten maken, zegt zij. „Wat doe je als een leerling wordt betrapt op de gang, in de wc? Geef je een straf? Pak je het ding af? Licht je de ouders in? Haal je de politie er bij?”

Zij wijst behalve de gezondheidsrisico's op een ander aspect: kinderen leren dat omgaan met illegale producten normaal is. „Dat moet je niet willen. Dat zorgt voor onveilige situaties. Door het verkopen van vapes of snus (nicotinezakjes) leren kinderen dealen. Straks doen ze dat met drugs, omdat ze weten hoe ze hun klanten moeten vinden.”

De dealer in Winterswijk heeft ondertussen een vacature voor jongeren die het werk graag willen leren. Gezocht wordt naar gemotiveerde verkopers met scooter en een handelsmentaliteit. Wie interesse heeft, krijgt volgens de dealer trainingen, een salaris op commissie en 'een plek in een jonge bedrijf met volop doorgroeimogelijkheden'.

Vaper? 'Iedereen doet het'

„Ja ik vape ook”, vertelt een scholier terwijl hij samen met andere 15- en 16-jarigen op straat staat in Winterswijk. Als de waarom-vraag gesteld wordt, luidt het antwoord: „Iedereen doet het.” Handelen in de pennen doen ze naar eigen zeggen niet. „Maar iedereen kent wel iemand. Het is hier heel makkelijk om aan vapes te komen.”

De populariteit van de pennen baart de jongeren ook zorgen. Hoewel ze zelf ook nog piepjong zijn, signaleren ze dat het de verkeerde kant opgaat. „Het begon een paar jaar terug redelijk onschuldig”, zegt één van hen. „Maar nu zijn er zelfs kinderen die net in de eerste klas zitten en een vape in hun hand hebben.” Volgens de jongeren een gevolg van social media. „Op TikTok zijn heel veel video's te vinden van jonge kinderen met vape-pennen”, zegt een jongen uit het groepje. „Kinderen die dat zien, vinden het stoer.”